Srbija mora uskladiti ekonomski razvoj sa ljudskim pravima i zaštitom životne sredine, eksperti UN-a

BEOGRAD (15. oktobar 2025.) – Ekonomski razvoj mora ići ruku pod ruku sa zaštitom ljudskih prava, saopštila je danas Radna grupa UN-a za biznis i ljudska prava.

„Postoji hitna potreba za jačanjem odgovornosti i razvojem kulture odgovornog poslovanja“, rekli su eksperti u saopštenju na kraju posete Srbiji.

Eksperti – Lira Jakulevičiene i Robert Mekorkodejl – pozdravili su čvrst pravni okvir Srbije i kontinuirani napredak ka usklađivanju sa standardima EU, uključujući one koji se odnose na životnu sredinu i pravo na rad, ali su istakli da primena istog ostaje slaba.

Izražena je zabrinutost što institucije zadužene za nadzor nad poslovanjem kompanija i obezbeđivanje odgovornosti deluju kao da im nedostaje neophodna nezavisnost, autoritet i efikasni mehanizmi za zaštitu ljudskih prava od poslovnih aktivnosti, u skladu sa Vodećim principima UN-a o biznisu i ljudskim pravima.

Poseta se dogodila usred gotovo jednogodišnjih protesta širom zemlje nakon tragičnog urušavanja nadstrešnice železničke stanice u Novom Sadu 2024. godine, koje se povezuje sa navodnom korupcijom u javnim nabavkama i građevinskim procesima. Eksperti su izrazili zabrinutost zbog nedostatka transparentnosti, odgovornosti i pristupa pravdi u ovim slučajevima.

Civilno društvo igra ključnu ulogu u pozivanju kompanija na odgovornost i u osnaživanju glasova onih koji su pogođeni poslovnim aktivnostima.

„Tokom naše posete, primili smo uznemirujuće izveštaje o zastrašivanju i napadima na aktere civilnog društva koji su razotkrili štetne poslovne prakse ili zahtevali odgovornost kompanija“, rekli su eksperti.

Eksperti su naglasili da ekonomski razvoj mora uzeti u obzir rizike po ljude i planetu, pozivajući da svi veliki projekti budu uslovljavljeni sveobuhvatnim procenama uticaja na životnu sredinu i ljudska prava, transparentnim podacima, javnim nadzorom i nezavisnim praćenjem.

„Smislena i sveobuhvatna konsultacija sa zajednicama je ključna za zaštitu ljudskih prava, sprečavanje i ublažavanje štete, uključujući ekološku štetu, i korisna je za poslovanje.” eksperti su istakli. Ipak, navode da su dobili informacije da su zajednice, poput nekih u Boru i Loznici, isključene iz procesa donošenja odluka i da im nisu dostupne nezavisne informacije i rešenja o pitanjima koja utiču na njihove živote.

Pozdravili su napore Srbije u oblastima zabrane diskriminacije, zaštite žrtava trgovine ljudima i bezbednosti i zdravlja na radu kao pozitivan korak ka jačanju preventivnih mehanizama i odgovornosti poslodavaca. Ukazali su da i dalje postoje izazovi, poput slabog inspekcijskog nadzora rada, eksploatacije stranih radnika i prepreka za registraciju i aktivnosti sindikata.

Tokom posete, eksperti su se sastali sa predstavnicima Vlade, kompanija, sindikata, lokalnih zajednica, civilnog društva i drugih u Beogradu, Boru, Loznici, Novom Sadu i Zrenjaninu.

Završni izveštaj Radne grupe, uključujući nalaze i ključne preporuke, biće predstavljen Savetu za ljudska prava u junu 2026. godine.

KRAJ

Pičamon Jeofantong (predsedavajuća), Damilola Olavuyi (zamenik predsedavajuće), Fernanda Hopenhajm, Lira Jakulevičiene i Robert Mekorkodejl, *Radna grupa za biznis i ljudska prava*.

Specijalni izvestioci/nezavisni eksperti/radne grupe su nezavisni eksperti za ljudska prava koje imenuje Savet UN-a za ljudska prava. Zajedno se nazivaju Specijalne procedure Saveta za ljudska prava. Eksperti Specijalnih procedura rade na dobrovoljnoj osnovi; nisu zaposleni u UN-u i ne primaju platu za svoj rad. Kancelarija UN-a za ljudska prava deluje kao sekretarijat Specijalnih procedura, ali eksperti deluju u svom ličnom svojstvu i nezavisni su od bilo koje vlade ili organizacije, uključujući OHCHR i UN. Sva mišljenja i stavovi koje iznose isključivo su njihovi i ne predstavljaju nužno stavove UN-a ili OHCHR-a.

Zapažanja i preporuke mehanizama UN-a za ljudska prava koji se odnose na pojedinačne zemlje, uključujući specijalne procedure, ugovorna tela i Univerzalni periodični pregled, dostupni su na Univerzalnom indeksu ljudskih prava: https://uhri.ohchr.org/en/

Stranica UN-a za ljudska prava – Srbija

Za medijske upite i zahteve, kontaktirajte: federica.morvay@un.org i hrc-wg-business@un.org

Za medijske upite u vezi sa drugim nezavisnim ekspertima UN-a, kontaktirajte Maju Deruaz (maya.derouaz@un.org) ili Darišu Indragupthu (dharisha.indraguptha@un.org)

Pratite vesti o nezavisnim ekspertima UN-a za ljudska prava na X: @UN_SPExperts